

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Luis Katarain Urteaga

*Idiazabal,
Gipuzkoa
(1926-2014)*

Aurkibidea

Biografia

Idiazabalgo Aritzeder baserrian jaio zen; aita zuen bertakoa, eta ama Idiazabalgo Atxisain baserrikoa. Umetan eskolara joan zen; baina, 13 urte zituela, aita zazpi bat ardi eraman zituen etxera, eta artzaintzaren inguruko interesa piztu zitzaion. Horrenbestez, eskola bukatu eta artzain-lanetan hasi zen. Urteen poderioz, artaldea handituz joan zen; eta, 24 urte zituela, txabola bat bere egin, eta udak bertan pasatzen hasi zen. Elkarrizketa egunean, artzaintza maite zuela argi utzi zigun, ardiei buruzko eta haien zaintza eta hustiaperari buruzko hainbat kontu aipatu zizkigun. 80 urteak pasata izanda ere, uda txabolan pasatu zuela aipatu zigun.

Zintak

IDI-012

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2012-01-20
- **Iraupena:** 39 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

IDI-013

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2012-01-20
- **Iraupena:** 59 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin

IDI-014

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2012-01-20
- **Iraupena:** 43 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Gurasoak ez ziren artzainak

- **Erref:** IDI-013/002
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:01:08. **Bukatu:** 00:03:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Bere kasa egin da artzain, ez du aurrekaririk familian. Aitak sei-zazpi ardi erosi zituen Luis mutikoa zela. Fama txarra zuten etxean ardiek.

2. Artaldea ugaritzen

- **Erref:** IDI-013/003
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:03:16. **Bukatu:** 00:06:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiok arkumeak egin zituzten, Luisi asko gustatzen zitzaizkion eta aitonaaren laguntzaz lortu zuen artaldetxoari eustea. Zaletzen joan zen. Gero beste banaka batzuk erosi zituzten handik eta hemendik.

3. "Artzai ibili behar al dek?" amak

- **Erref:** IDI-013/004
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:06:02. **Bukatu:** 00:07:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Gogoan ditu amaren esaldiak bera mutikoa zela: "Artzai ibili behar al dek?" "Opiziu da baiño!" Ez zitzaien gurasoei ardiak gehiegi gustatzen. Poliki poliki 30 bat ardiko artaldea osatu zuen.

4. Goiko mendira larre bila

- **Erref:** IDI-013/005
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:07:54. **Bukatu:** 00:10:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Artaldea handitu zenean, auzoko batek esan zion mendira igo beharko

lukeela. Horrela, aitonarekin joan zen parajeak begiztatzera eta erromeria batekin egin zuten topo. Igo zen lehenengo egunean arazoak izan zituen artzain batekin. Bere kasa ikasi zuen artzaintza, zaletasun ikaragarria zuen eta.

5. Artzain txabola txukuntzen

- **Erref:** IDI-013/006
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:10:42. **Bukatu:** 00:12:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Herri-lurrak ditu Idiazabalek, 300 hektarea inguru. Soldadutza aurretik artalde osatuta zuen eta mendira igotzen hasita zegoen. Hasierako oroitzapenak; txabolaren konponketa eta txukunketa lanak.

6. Lurreko suan prestatutako babarrunak

- **Erref:** IDI-013/008
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:14:18. **Bukatu:** 00:15:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura

Laburpena:

Lurreko sua eginda lapikoan egosten zituen babarrunak. Gero, puska bat indartu zenean, Ordiziara joan eta han erosten zituen behar zituenak.

7. Astoa eta behorra laguntzaile

- **Erref:** IDI-013/009
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:15:25. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Hasieran astoa izan zuen garraiorako, gero behorra, soldadu-lagun bati erosita.

8. Astean behin feriara

- **Erref:** IDI-013/010
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:17:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Lo ere txabolan egiten zuen. Astean behin edo joaten zen feriara. Bizikletan hasieran eta autobusean geroago.

9. Sukaldari ere bere kasa ikasi zuen

- **Erref:** IDI-013/011
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:17:50. **Bukatu:** 00:18:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura

Laburpena:

Bere kasa ikasi zuen babak egosten eta bestelako sukaldari lanak egiten.asezko butanilloa erosi zuen halako batean. Aurretik "lurreko sua", baina orain ere erabiltzen du hotz denean.

10. Arreta etengabea eskatzen du ardiak

- **Erref:** IDI-013/012
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:18:40. **Bukatu:** 00:19:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Aurten ere sei hilabete pasatu ditu mendian, abenduaren hasiera arte, ia batere jaitsi gabe. Gaztetan mezara jaitsi behar izaten zuen igandero, baina azkar gora, ardiak arreta etengabea eskatzen du eta.</p>

11. Gustura artzaintzan

- **Erref:** IDI-013/013
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:19:55. **Bukatu:** 00:22:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Eguneroko bizitza nolakoa den txabolan: ardiei erreparatu, egurra txikitu, hesiak konpondu, galtzak egin... Lan lotua da, baina une lasaiak eta zoriontsuak ere baditu. Bera gustura bizi da. Bakardadea sentitzen da inoiz baina normalean pozik bizi izan da.

12. Egunean birritan, jetzi ardiak

- **Erref:** IDI-013/014

- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:22:20. **Bukatu:** 00:23:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Bi aldiz jezten zituen lehen ardiak, mendian zebiltzanean. Lehen neguan egiten zituzten umeak ardiek, orain lehenago hasten dira. Gazta egunero egiten zuen lehen. 85 urte ditu, ez dauka lehengo sasoirik lanerako.</p>

13. Txakurra, artzainaren lagun kuttuna

- **Erref:** IDI-013/015
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:23:20. **Bukatu:** 00:26:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Txakurrak zerbitzu handia egiten dio artzainari. Erakutsi egin behar zaio egunero-egunero; inportantea da txakur nagusiagoekin hezitzea. "Txabal" izeneko txakurraz eta beste batek umeak egin zituenekoa. Zotalezko teilatua egin zion txakur-txabolari.

14. Astoa izutu irrati berriaren hotsaz

- **Erref:** IDI-013/016
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:26:20. **Bukatu:** 00:27:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Transistoreak garai hartan "argitu" zirela dio, "agertu" zentzuan. Ordizian erosi zuen bat; asto gainean zetorrela, hau izutu egin zen irrati hotsarekin eta astotik erori zen Luis. Gustura da bere lanbidearekin.

15. Ezkur edo gaztaina gehiegi jateagatik hondatu

- **Erref:** IDI-013/018
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:28:14. **Bukatu:** 00:30:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiak artzainaren txistu-hotsa ezagutzen du. Asko jaten du ardiak, eta ezkurdi bat aurkitzen badu, gehiegi jan eta hondatu egin liteke. Bero handiegiak ere izorratu egiten du.

16. Ardiak eguraldiari antz eman

- **Erref:** IDI-013/019
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:30:08. **Bukatu:** 00:31:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Eguraldiari laster antz ematen dio ardiak. Eguraldi txarra badator aztoratuta egoten dira.

17. Ardi mozten guraize bereziekin

- **Erref:** IDI-013/021
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:31:49. **Bukatu:** 00:35:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Urtean behin mozten da ardia, san Joan aldera, eguraldia epeltzen denean. Lehenago eginez gero asko sufritzen du. Jakin egin behar da eta guraize onak behar dira. Ordizian erosi zituen lehenengoak. Berak mozten zituen gehienak. Zakuak bete eta beharrenekin ekartzen zuen ilea. Bolada batean estimazio handia izan zuen, baina orain ez du batere balio.

18. Muturbeltzen artilea hobea muturgorriena baino

- **Erref:** IDI-013/022
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:35:20. **Bukatu:** 00:38:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Artile bigunena bilatu behar da haria egiteko. Muturbeltzek hobea izan ohi dute muturgorriek baino. "Irutilea" esaten zitzaion galtzerdiak egiteko artileari. Hainbat zaku bete eta behorraz jaisten herrira. Ordiziako erosle bati saltzen zion.

19. Ahariak ardiei noiz bota

- **Erref:** IDI-013/024
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:39:24. **Bukatu:** 00:41:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Negu guztian ahariak ardiekin izaten zituzten baina gertatzen zen arkume batzuk beranduegi jaiotzen zirela, mendira joateko garaian. Horregatik erabaki zuen garai batetik aurrera ahariak ardietatik kentzea. Orain gauzak aldatuta daude.

20. Ez da sekula ardiekin Bizkaira joan neguan

- **Erref:** IDI-013/025
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:41:18. **Bukatu:** 00:43:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Elikaduraz. Txikitutako baba, artoa eta ilarra ematen zaie orain pentsu gisa. Lehen batere ez. Lehen Bizkaira joaten ziren artzain asko negua pasatzera, baina bera ez da sekula joan, etxe inguruan konpondu da.

21. Begi bat galdu eskolan

- **Erref:** IDI-013/026
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:43:00. **Bukatu:** 00:44:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Orain ilobek laguntzen diote. Begi bat galdu zuen Luisek eskolan zebilela tiragomaz eta harrezkero begi batekin konpondu behar. Kataratetatik operatu dute duela gutxi.

22. Beasainera eskolara

- **Erref:** IDI-013/027
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:44:53. **Bukatu:** 00:48:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:

Dotore jantzita joan zela oroitzen da lehen egunean eskolara. Berehala etorri zen gerra eta eten eskola. Geroago Beasainen ibili zen. Oinez egiten zuten joan-etorria. Eskolan bazkaltzen zuten. Oinarrizko gauzak ikasi zituen: batuketak, kenketak, irakurtzen, dotrina, gutunak idazten...

23. Don Julian irakaslearekin gustura eskolan

- **Erref:** IDI-013/029
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 00:49:28. **Bukatu:** 00:53:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Dotrina erdaraz ikasi behar izan zuten Hermanoetan. Ordurako euskarazkoa ikasita zeukan. Gero Beizamako bat izan zuen irakasle, Don Julian. Asko maite zuen Luis. Batzuetan berandu heltzen zen eskolara, eta horrek guztiz penatzen zuen. Zozokumeak-eta eramaten zizkion Luisek eta irakasleak kaiola batean izaten zituen. Gero ardiekin hasi eta eskola utzi zuen 13-14 urterekin.

24. Lurrean bilatutako diruari esker handitu artaldea

- **Erref:** IDI-013/031
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:54:15. **Bukatu:** 00:59:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Ordiziako feriatik bueltan zetozen zalgurdiz beteta egoten zen errepidea. Bera, inoiz, zalgurdi atzeko hanka-lekura igo eta gainean etortzen zen. Behin horrela zetoze la lurrean ikusi zituzten diru-paperak hartu zituzten. Mutiloko gizon batenak ziren, itzuli egin zitzaizkion, eta, esker gisa, hamaika ardi oparitu zizkion familiari. Izenak jarri zizkion Luisek bakoitzari: "Pintea", "Mutturgorrie", "Makatxa"... 30 ardiko artaldea osatu zuen, eta orduan hasi zen mendira igotzen. Ez zuela luzaroan jarraituko esaten zioten, baina gaur arte.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-04-11

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com